

Apricots
of DONBAS

poems

Lyuba Yakimchuk

Translated from the Ukrainian by

Oksana Maksymchuk

Max Rosochinsky

Svetlana Lavochnikina

LOST HORSE PRESS
Sandpoint, Idaho

АБРИКОСИ ДОНБАСУ*поема*

Там, де не ростуть абрикоси, починається Росія.

вугілля обличчя

із очима морськими синіми
та з волоссям жовтим лляним
трохи вилинялим
це не прапор
це стоїть у шахті
по коліна у воді
мій тато
його обличчя, як вугілля —
із відтиском
польового хвоща допотопного
роками розтопане
море твердне сіллю
трава твердне вугіллям
а тато стає як трава-ковиля
сивим

він чоловік
а чоловіки не плачуть —
так кажуть в рекламі
а щоки його рівчаками
порубала шахта
і вугілля добує з обличчя
мого батька
згоріло в Донбасу пічках
і багаттях

а десь там високо
стоїть терикон
гарчить терикон
як дракон

як сфінкс
що захищає свого Тутанхамона
і знаю тільки я одна
що посеред степу терикон —
це корки від пляшок
які тато випив
і попіл від сигарок
що викурив тато

терикони грудей

дерева оці
як кольорові олівці
понавтукані вздовж дороги
і тільки часом проїде краз
посеред степу в лісосмужку
Донбас! Донбас!
шипить труба
сонцю на вушко

ти стоїш
у спецформі
вугляного агента
і пахнеш парфумно
реагентами:

— я жінка
моя стихія водна:
це — не тільки зробити чай
чи помити посуд — ні!
хоч жінок не беруть у шахту —
але беруть на фабрику
вуглепереробну
і я мию вугілля
ніби мила би коси
я вугілля подрібнюю
наче ріжу картоплю
або перемелюю м'ясо
у блендері фабрики
і заправляю маслом
розтопленим —
тобто поливаю цей борщ
реагентами
слухай, оці компліменти
про красу донбаських дівчат
мають якийсь сенс

якщо побачити ці заводи
якщо спуститися в шахти
або скупатися в отруйних водах
відстійників
куди спускають юшку
від мого оцього борщу
якщо залізи на терикон
і провалитись йому під ковдру
точніше — в пряму кишку
а перед тим
побачити цвіт абрикос
ніжно-білий цвіт абрикос
а в осінь
побачити їхнє жовте волосся
із висоти вагонеткового польоту

розкладання

на східному фронті без змін
скільки можна без змін?
метал перед смертю стає гарячим
а люди від нього холодними

не кажіть мені про якийсь там Луганськ
він давно лише ганськ
лу зрівняли з асфальтом червоним
мої друзі в заручниках —
і до нецька мені не дістатися
щоби витягти із підвалів, завалів та з-під валів

а ви пишете вірші, красиві, як вишиванка
ви пишете вірші ідеально гладенькі
високу поезію золоту
про війну не буває поезії
про війну є лише розкладання
лише літери
і всі вони — rrr

Первомайськ розбомбили на перво і майськ —
безкінечно маятись, наче вперше
знову там скінчилась війна
але мир так і не починався

а де бальцево?
де моє бальцево?
там більше не родиться Сосюра
уже більше ніхто з людей не родиться

я дивлюся на колообрій
він трикутний, трикутний
і поле соняхів опустило голови
вони стали чорні й сухі, як і я

вже страшенно стара
і я більше не Люба
лише ба

2014

ПРО ТАКИХ КАЖУТЬ: ГОЛІ**неголена нога**

поголила одну ногу, а про другу забула
механічно вдягла білу блузку
коротку спідничку
чорні сережки
червоні губи
і пішла на робочу зустріч
сіла, і поклала ногу на ногу —
голену на неголену

— о! ти ж феміністка! — шепочуть мені, —
бачу, у тебе ноги неголені!

дорогі колеги, давайте будемо об'єктивні
права нога голена, а от ліва—ні
відповідно ніяк не можна сказати
що обидві ноги неголені
на лівій стирчать чорні волосинки
а от права зовсім права, і вона гладенька
одна нога феміністична і волохата, справді
а от друга—патріархальна, як шовк, да

— як це можна поєднувати? — обурюються одні (жінки)
— як так можна ходити? — дивуються інші (жінки)

вдома розповідаю це коханому
поклавши ногу на ногу —
феміністичну на патріархальну
а потім навпаки
патріархальну на феміністичну
а коханий присідає біля моїх ніг
цілує їх і шепоче:
— а я люблю тебе і неголену, і голену
і напівголену
і зовсім оголену

2017

про таких кажуть: голі

ти зняв футболку
я стягла сукню
ти розщепив ремінь
я розстібнула станик
ти опустив штани і віджбурнув шкарпетки
я вивільнилася з білизни — чорної —
тому краще її називати чорнизою
і от ми лежимо в ліжку
двома смужками
як два білі хліби
обличчям один до одного

ти торкаєшся рукою моєї щоки
опускаєш її нижче, на шию
проводиш пальцями по ключицях:
— як гарно тут усе зроблено! — вимовляєш
аж раптом
з-за твого плеча визирає твоя мама і каже:
— Андрюша, ти помив руки?
ти обертаєшся до неї, показуєш руки
вона пропонує компот і йде на кухню
ти повертаєшся до мене
кладеш руку туди, де зупинився
з ключиці вона зісковзує на груди
ніжно, як морський пісок
і тут
я чую потилицею подих мого тата:
— мала, думай головою, —
шепоче він голосно
я відвертаюся від тебе до нього
і бачу це неголене обличчя зовсім поряд
і відказую йому
що я завжди думаю головою!
повертаюся до тебе
і вже моя рука ковзає по твоїх грудях

та рідке волосся пригинається під нею
і тут
за твоєю спиною рипнуло ліжко:
— Андрюша, випий компотуку
ти відвертаєшся від мене
дзвінко її цілуєш і кажеш:
— мамо, я хочу побути сам!
а вона відповідає обурено:
— щось не схоже, що ти сам!
та знову кудись іде
і от
ти зі мною
і твоя рука вже на моєму животі
поступово пробирається нижче
що вже стає так близько і ніжно
що вже так
і тут
я чую крехтання моєї бабусі
вона голосно каже мені в спину:
— я так і знала, що ти вже не цнотлива —
он як твій погляд змінився!
і я
забираю зі свого живота твою руку
в півоберти до бабусі
твоєю ж рукою
поправляю її фіолетову хустку
і кажу голосно:
— я ще незаймана, ба
і довіку буду незаймана!
повертаюся до тебе
а тут через твоє плече
визирає бабуся в жовтій хустці
цього разу твоя:
— яке жіноче ім'я закінчується на приголосний,
ніби воно чоловіче? — питає мене
відповідь це — я, але я мовчу
та забираю твої руки з моїх стегон

сніг падає між нами
і наче два солдатики
ми лежимо так до ранку

а вранці приходить прибиральниця
відкидає кучугури між нами
і я довго-довго дивлюсь у твої зелені очі
а ти довго-довго на мої коричневі соски
а потім кажу:
— давай роздягнемось.
і я знімаю із себе по черзі:
тата
бабусю
маму
сестру
а ти знімаєш із себе по черзі:
маму
брата
бабусю
друга дитинства
тренера з пік-апу
і ми залишаємося зовсім-зовсім без нічого
про таких кажуть: голі

для Анрі Мішо

2016

Фальшиві друзі і кохані

навіть фальшиві друзі перекладача
колись стають просто друзями:

ти кажеш *kochana* —
і в мені вибух показує шляпку гриба
я питаю, чи ти не п'яний?
чи ти знаєш, що українською означає це слово?
адже є ще *kochanie*
що казав мені вчора
як до зовсім маленької

відповідаєш, що я тобі мила
що я лише мила, а не кохана
вимовляєш не українською, а польською
що я тобі *kochana* — тобто
як друг, а точніше — як подруга

знаєш, кажу я, у білоруській теж проблеми з любов'ю
у білоруській зовсім не те, що у нас
їхня *любоў* спокійна й смачна, мов до їжі
мов до країни, коли у ній немає війни
і як вони живуть без такої любові
яка є у нас?

ти говориш:
любов — як подув вітру
ніколи не вгадаєш, що з нею буде завтра
приміром, у французькій *baiser* —
уже не *цілувати*, як нас вчили в школі
тепер воно означає *кохатися*

а якщо би ти говорив не польською, а французькою
і сказав *baiser*, якому тебе неправильно навчили в школі
а я би погодилась
бо й мене неправильно навчили в школі

що би було?
адже тіло знає мову краще за розум
адже тіло не підведе

коханий!
ці стосунки такі непевні
ця вся любов від мови до мови така мінлива
сьогодні цілувати — завтра кохатися
сьогодні любити — завтра — як країну
коханий, je t'embrasse —
цілую
лише цілую
у щічку
фальшивий
коханий
перекладача
тобто
поганої перекладачки

для А.Х. та Л. С.

2015

ні горох ні горіх

мова завжди відстає від життя
адаптується надто повільно
заламує пальці
але не відрощує перетинок
і коли вже світ довкола веганський
мова все ще м'ясоїдна

моя подруга, веганка, обурюється
що в ресторанах їй нема чого їсти
кожна страва якщо не з м'ясом, то з рибою
якщо не з яйцями, то з молоком
а я питаю чи в мові їй є чим говорити?
чи є чим думати?

— мова якась — ні риба ні м'ясо, — каже вона
не замориш черв'ячка, не з'ївши собаки
але якщо ти ніколи не куштував риби чи м'яса
і поїдання собаки дорівнює канібалізму
адже ссавці такі подібні до нас
як тобі зрозуміти, про що ідеться?
із рідного дому мова стала хостелом

— я придумую для тебе іншу мову, — кажу я —
технологічну і веганську!
мову без агресії, —
і зопалу беру бика за рога
тобто мову за ідіоми

і от уже в ресторанах пропонують веганські страви
на кожній автозаправці продають фалафель
каву без кофеїну з кокосовим молоком
навіть «Макдональдс» завів веганське біг' мак меню
тож, моя подруга прийшла вимагати нової мови
а я кажу:

— знаєш, наша мова ні горох ні горіх
(це тобі замість риби і м'яса)
знаю, що кажу
бо ми на цьому авокадо з'їли
бачиш, я взяла мотоблок за кермо
виорала нашу цілину
і зростила для тебе нову мову
у ній немає насилля над тваринами
а також всі іменники на позначення людей
мають фемінітиви
можна було б сказати: вона ідеальна
якби не одна проблема

що робити з тими, хто як горох при дорозі
чи стануть вони натомість придорожною рибою?
бач, завжди, коли хочеш вирвати з м'якушем
чомусь виривається з м'ясом
тому скажу чесно
що немає в мене для тебе нової мови
є лише ця — м'ясоїдна
занадто емоційна
з пам'яттю ідіом
але не ідіотична
вона ближча до тіла
незалежно від того
чим це тіло харчується
тому
не зніматиму з неї шкіру
і покладу зуби на полицку

2018

у мене до тебе криза

ти підкурював сигарету
а вона не горіла
стояло літо
і дівчата спалахували від першого-ліпшого
а я від тебе вже ні

— наша любов зникла безвісти, — пояснюю другу
пропала на одній із воєн
що ми вели в себе на кухні
— заміни слово війна на криза, — каже він
адже кризи бувають у всіх

пам'ятаєш, була Друга світова криза?
відповідно і Перша світова
громадянська криза — у кожного своя
я забула про Холодну кризу
їх наче теж було дві
а ще ж про визвольну кризу треба згадати
як добре це звучить —
Визвольна криза 1648–1657
так і запишіть у підручниках
криза, яка визволяє
назавжди вивільнює

мій прадід загинув від Другої світової кризи
можливо, від руки іншого мого прадіда
або від його автомату
або від його танка
от тільки неясно
як цю кризу вони вели один з одним
чи криза, як мор, їх убила сама
бо ж у кризі ніби ніхто не винен
вона невідворотна, як смерть

і коли наша з тобою хатня війна
перетворюється на кризу
чи стає легше
чи менше болить?
хіба птахи повертаються з півдня до нас
а, може, це ми їдемо їм назустріч?
і що це за мова в нас така —
бракує слів, щоб описати наші почуття
лишаються лише криза і любов
як антоніми

але якщо любов буде такою складною
із цими спалахами і згасаннями
як кров і біль
(і кров — це зовсім не місячні
а якесь нове моє почуття)
(а біль — це твоє)
якщо вона буде складеною
з двох різних почуттів
то скоро й любов почнуть називати кризою

у мене до тебе криза, люба
давай одружимося
буде легше обом

у нас криза
краще би нам розлучитися

2016